

Perhevapaajärjestelmässä on räikeitä epäkohtia

Yhteiskuntamme ei tarjoa yhdenvertaista turvaa kaikille perheille eikä lainsäädäntö tunnista kaikkia perhemuotoja. Tämän vuoksi perhevapaajärjestelmään on jäänyt räikeitä epäkohtia, jotka tulee korjata ensi tilassa.

Vauvaa yksin hoitavalla isällä ei ole nykyisin mukaan oikeutta saada mitään vapaata eikä etuutta ennen kuin vanhempainrahakausi alkaa lapsen ollessa 2-3 kuukauden ikäinen. Ainoastaan silloin, jos äiti on kuollut, isä voi saada äitiysrahaa korvaavan etuuden ja vapaan. Jos äiti mistä muusta syystä tahansa ei osallistu lapsen hoitoon, isän ja lapsen kohtalo on karu.

Nykyisen lainsäädännön mukaan myöskään etävanhemmat eivät ole missään tilanteessa oikeutettuja perhevapaisiin. Suurin osa pienten lasten etävanhemmista on miehiä niin sateenkaariperheissä kuin kaikissa perheissä.

Isyysvapaan tavoitteena on, että myös isä saa luoda pieneen lapseen kiinteän suhteen. Tämä olisi erityisen tärkeää etävanhemman ja lapsen suhteen kehittymisen kannalta, oli etävanhempi sitten mies tai nainen.

Näyttää kuitenkin siltä, ettei etävanhemman ja lapsen suhteen tukemiseksi edes harkita perhevapaisten käyttöönottoa. Perhevapaajärjestelmän uudistamisen näkökulma tuntuu lähtevän hyvin kapeasta ydinperheideaalista.

Monimuotoiset perheet -verkoston järjestöjen mukaan kuitenkin noin puolet suomalaisista elää sellaisissa monimuotoisissa perheissä, joille perhevapaalainsäädäntö aiheuttaa ongelmia.

Naisparin perheet rinnastetaan perhevapaissa adoptoivan perheen tilanteeseen väärin perustein. Muissa perheissä synnyttäjän puoliso on oikeutettu isyysvapaaseen heti lapsen synnyttyä.

Kun naisparin perheeseen syntyy lapsi, rinnastus adoptioperheisiin johtaa siihen, että oikeus isyysvapaata vastaavaan vapaaseen syntyy vasta sitten, kun perheen sisäinen adoptio on laillisesti vahvistettu tai on saatu sosiaaliviranomaisen todistus "hoitoon ottamisesta".

Käytännössä tällaisen todistuksen saaminen sosiaaliviranomaiselta ei ole onnistunut toistaiseksi lainkaan. Todistuksen ja lopulta myös perheen sisäisen adoption vahvistamisen edellytyksenä on adoptioneuvonnan piiriin pääseminen, johon menee aikaa. Lisäksi puhe "hoitoon ottamisesta" on loukkaavaa tapa puhua perheestä, johon lapsi on syntynyt.

Kaikki nämä byrokraattiset esteet aiheuttavat sen, että naisparin oikeus isyysrahaa vastaavaan etuuteen venyy jopa puoleen vuoteen lapsen syntymästä.

Lakiteknisesti oikeus isyysrahaan olisi sidottavissa esimerkiksi synnyttäjän kanssa asumiseen. Toisaalta sosiaalisen äidin vanhemmuuden vahvistaminen tunnustamalla tai olettamalla isyyslain pykälää soveltaen

ratkaisisi tämänkin ongelman. Hallitus pohtii parhaillaan, sisällyttääkö naisparien lasten oikeudet isyyslakiin vai ei.

Hallitusohjelmassa todetaan, että hallituskauden aikana korjataan perhevapaajärjestelmän puutteita monimuotoisten perheiden osalta. Kuvatut ongelmat on siis mahdollista korjata hallitusohjelman puitteissa, jos poliittista tahtoa on.

Jani Toivola
kansanedustaja (vihr)
Helsinki

Juha Jämsä
toiminnanjohtaja
Sateenkaariperheet ry